פרצופות ל"ל. דלע"ג דמנסק לעבודת כוכבים אינו חמור כמשתחוה מ"מ כיון דאיכא נמי איסורא דאוריתא במנסק שמעינן לה מהא דלעיל דאסור: **הבולע** נימא מותר **להחם לו חמין.** ואע"ג דבנכורות פ' (ב) אלו מומין (דף מד:) משמע שגם אחר שנתה העלוקה הוא יכול לחיות הרבה מ"מ מחללין עליו את השבת כיון שיש בה סכנה מידי דהוה אמכה שעל גב היד וגב הרגל (לקמן דף כח.) דחשבינן כמכה של חלל לחלל את השבת אף על גב שפעמים מתרפא מאליו. בערוך גרס ערקא (ג) פי' תולעת קטנה ומצויה במי' וכשנופלת על הבשר נתלית בו ומוצצת הדם וכל זמן שמוצצת היא נתמלאת מן הליחה שמוצצת ומתנפחת עד שיהא כמו חבית קטנה וכשאדם בולע בתוך המים מוצצת ליחה שבמעיו ומתגדלת במעיו (ד) ונמצא כריסו נכה וס"א עלקא כרוס זלות (תהלים יב) מתרגמינן כעלקא דמוצצת דמהון דבני אינשי(ה): **לא** ישתה אדם. פרש"י דל"ג מן הנהרות ולא מן האגמים דה"ה מן הכלים ופי' כן לספרים דגרסי אחרי כן נקרקש אנכתמא וכ"י פירש דבערבי פסחים (פסחים קיב.) גרסינן הך דשבריר מן הנהרות ומן האגמים בלילה ול"ג נקרקש אנכתמא ולא גרסינן נמי אי איכא אינש אחריה בהדיה לימא ליה פלניא וכו' אבל יש שם בריתא אחרת לעיל מהך דגרס בגילי רביעית ובגילי שבתות וגרס נקרקש אנכתמא: **עיר** שיש בה עבודת כוכבים. פ"ה רגילות הוא להיות להן שוק וריח ביום אידם ושאינם מעוטרות היינו טעמא דמותרות משום דלא מטיא מינייהו הנאה לעבודת כוכבים ואי משום נושא ונותן ביום אידם ה"מ לזבוני אי משום תקרובת אי משום דדרך נוקה להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מינייהו שרי דסתם מוכר עצב הוא הכא משמע שחזר בו רש"י ממה שהיה מפרש לעיל (דף ב.) דלשאת ולתת היינו מקח וממכר ומיהו קשיא אי ביום אידו מיירי שיהיה השוק ביום איד איך לוקחין מהם הא אמרינן לעיל (דף ו:) דאין לוקחין מהם דבר שאינו מתקיים ואילו בגמרא דהכא (דף יג:) אמרינן דרב ירמיה זבן חד פיתא ועלה דההוא עובדא אמרינן בירושלמי א"ל חד לחבריה ואת לא לקחת גלוסקין מימיך לכך פירש רבינו מאיר דהכא מיירי בירוח שעשוי להניח בו מכס ושלא ביום אידם מיירי ולכך בשאינם מעוטרות אין כאן איסור: **אלא** בוורד והדס דקמתהני מריחא. הקשה ר"ת מ"ש מבת תיהא דאמרינן לקמן פ"ב (דף סו:) דשרי משום דריחא לאו מילתא היא ומיכן דשאני וורד והדס דעיקרייהו לריחא קיימי והוי כמו קטורת דאף לאחר שנעשית מלותו נהי שאין מועלין בו איסורא מיהא ואפילו לא הוי עיקרייהו לריחא שמא יש לאסור דהא דאמרינן (פסחים דף כד:) כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהן אלא כדרך הנאתן מכל מקום איסורא מיהא איכא ומשמע בעבודת כוכבים אפילו לנקות נמי נקי מידי דהוה אכלאי הכרם דלוקין עליהם אף שלא כדרך הנאתן משום דלא כתיבא בהו אכילה בתורייתא אלא בדברי קבלה (תהלים קו) ואיכלו מזבחי מתים ואע"ג דכתיב (דברים לב) אשר חלב זבחימו יאכלו מכל מקום לא הוזכר אכילה אלא איסור רק בדברי קבלה דאיתקש זבח למת ואיכלו מזבחי מתים כדאיתא פרק אין מעמידין (לקמן דף סו:) ואפילו אם תמצא לומר דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא אבל בת תיהא אע"ג דבין נסך מיירי דבעין איסור עבודת כוכבים החמירו בו אם ליכא הנאה כי אדרבה חוזק היין נכנס בחוטמו ומזיקו וטעם האוסר לאו משום הנאת הריח אלא משום דחשיב ליה כשתייה שהריח נכנס בגופו והוא חזק ביותר ואפילו את"ל דשתיה גמה מותרת באיסור הנאה הכא כיון דאם היה שותה היין עצמו לא היתה לו שתייה גמה יש לאסור הריח הדומה לממש אע"פ שאינו נהנה (וע' תוס' לקמן סו: ד"ה אבין) **אבל** מעוטרות בפירות מותרות. ולרבי יוחנן שאינן מעוטרות מיהא מותרות וא"ת לקמן פרק אין מעמידין (דף יג.) דתני ישראל ההולך לריח דמעות הנמצאים בידו בחזרה אסורין דאימר עבודת כוכבים זבין ומסיק דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה כלומר ולא היה הולך שם באיסור משמע שאינו יכול לילך נשם כי אם באיסור ואמאי הוה לן ד'(למיתני) בההיא דתנויות שאינן מעוטרות לדבר איסור ויש לומר דהתם מיירי בשכל תנויות העיר מעוטרות לדבר איסור לרשב"ל בוורד והדס ולרבי יוחנן מיהא בפירות אי נמי הך בריתא דלקמן מיירי בריח שלוקחין מכם מכל מי שאינו רוצה להניח עטרה ואתיא כרבי נתן דבסמוך דאסר בין נהנה בין מהנה ואם תאמר לקמן בברייתא (דף יג.) אמאי לא תני דזבן מבעה"ב שאינו קבוע דשרי לכולי עלמא למזבן מיניה כל דבר אף פיתא וסנדל כדמשמע לקמן בשמעתין ויש לומר דהתם בברייתא מיירי בישראל תגר דלעולם שקלי מיכסא או מן הלוקח או מן המוכר:

אבל

פרצופות ל"ל. הא תנא מעיין דאיכא סכנת נפשות וקא אסר: **משום דבעי למיתני כיונא בו לא יניח פיו על גבי סילון.** דגבי מעיין תנא שמייה ולא תנא הנחת פה הלכך לא שייך למיתני כיונא בו וגביה אבל בפרצופות תנא הנחת פה ושייך למיתני גבייהו כיונא בו דאסור נמי הנחת פה דאילו נשמות ונפשות בידו ליכא סכנתא דבדיק להו בידיה: **בידו אחת.** ממהר וחורק בפיו ואינו בודק אבל בשתי ידיו יכול לעבכו בידו ויעיין: **נימא.** היא עלוקה: **להחם לו.** מים חמים לשתות בשבת דסכנת נפשות היא כדקתני בברייתא דמו בראשו: **אדהכי והכי.** בתוך זמן שמחממין לו המים יבקשו חומץ שלא ימהר למות: **זיבורא.** לירעה: **חלא שמגו.** חומץ חזק איגר"א בלע"ז: **שבריר.** שד הממונה על מכת סנוירים. לא גרס הכא לא מן הנהרות ומן האגמים דה"ה נמי מן הכלים: **ליקרייב.** יקיצנו משנתו ולימא ליה לחיגא מיא: **נקרקש בנכתמא.** יקשקש בכיסוי החגבא על המצב לדידמי כגבדא בהדיה: **איזדהר משבריר שבריר בריר ירי ירי בי בכסי חיורי.** לחש ומתמעט והולך משם השד כאשר הוא שומע מיעוט תיבות אות אחר אות עד רי וכן הוא הלחש להבריחו משם. סנוריים תרגומו שבריר (בראשית יט): **מתני' עיר שיש בה עבודת כוכבים.** ודרך העובדי כוכבים להיות להם יום שוק וריח ביום אידם: **והיו בה חנויות מעוטרות.** וסימן הוא להם שאותן חנויות של עבודת כוכבים הם ליטול מהם מכס: **מעוטרות אסורות.** מפרש בגמ': **שאין מעוטרות מותרות.** דבאותן שאין מעוטרות לא שקלי מיינייהו מכסא לעבודת כוכבים ולא מטיא לעבודת כוכבים הנאה מיינייהו. ואי משום דנושא ונותן ביום אידם ה"מ לזבוני להו דלמא מזבן ליה בהמה ואזיל ומקריב לה לעבודת כוכבים אי נמי דרך לוקח להיות שמח ואזיל ומודי אבל למזבן מיינייהו דבר המתקיים שרי דסתם מוכר עצב הוא: **גמ' בוורד והדס.** של תקרובת עבודת כוכבים והוא סימן להם שחנויות הללו של עבודת כוכבים הן: **דקא מסהני מריחא.** ווורד והדס דרך לשטחן לפני עבודת כוכבים ואסורין משום תקרובת עבודת כוכבים: **אבל בפירות.** מותרין ליקח מהן ואף על גב דמטיא הנאה לעבודת כוכבים בהנך זביני ליתי לן בה כדמפרש [יג.] (ה) בהנה מותר: מהנה

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי' פי"ח מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ו סמג עשין עט טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף ט:

מז ג מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ו וסמג לאוין מה טוש"ע ח"מ סימן שכח סעיף ו:

מח ד מיי' פי"ח מהל' רוצח הלכה ו טור וש"ע ח"מ סימן תכ סעיף ט וטוש"ע י"ד סי' קנח סעיף ה בהג"ה:

מט ה מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יב סמג לאוין מו טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ב:

לעזי רש"י

איגר"א. חומץ.

רבינו חננאל

היא. כיונא בו לא יניח פיו על גבי הסילון המושך מן הנהר אר מן הבורות וישתה מפני סכנת ערקא ל) פי' שלא יבלע עלוקה של מים שהיא סכנה דאמר ר' חנינא הבולע נימא של מים החיר לו ר' נחמיה לחמם לו חמין בשבת ומעשה באחד שבלע נימא של מים החיר לו ר' נחמיה לחמם לו חמין בשבת ואדהכי והכי כלומר עד שיחמם לו חמין יגמע חלא שמועיל לו. אמר רב אידי בר אבין מאן דבלע זיבורא לא חיי מיהו נישקיוה רביעתא דחלא שמגו. פי' חזק אפשר דחיי עד דמפקיד על ביתו: ת"ר לא ישתה אדם מים לא מן הנהרות ולא מן האגמים בלילה ואם שתה דמו בראשו מפני הסכנה מאי סכנה סכנת שברירי ואם צחי מאי תקנתיה אי איכא אחרינא בהדיה ליתרייה ולימא ליה צחינא מיא ואי לא נקרקש בנכתמא אחצבא ונימא איהו לנפשיה פלניא בר פלניתא אמרה לך אימך אזדהר משבריר ברירי רירי ירי בכסי חיורי: **מתני'** עיר שיש בה עבודת כוכבים והיו בה חנויות מעוטרות ושאינן מעוטרות זה היה מעשה בבית שאן ואמרו חכמים המעוטרות אסורות ושאינן מעוטרות מותרות: **גמ'** אמר רשב"ל לא שנו אלא מעוטרות בוורד והדס דקא מתהני מריחא אבל מעוטרות בפירות מותרות מאי טעמא דאמר קרא ילא ידבק בידך מאומה מן החרם נהנה הוא דאסור אבל

מסורת הש"ס

ל) [כרש"ש הגי' חיגינא], כ) [גיטין ע.], ג) פסחים קיב. ע"ש, ד) [נ"ל למיתני],

---

תורה אור השלם

1. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם למען ישוב ה' מחרון אפו ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כאשר נשבע לאבתיך: דברים יג יח

גליון הש"ם

תוס' ד"ה **אלא** וכו' **ושמא** בעבודת כוכבים **אפילו** ללקות. עיין לקמן דף מג ע"ב תוס' ד"ה אמרו לו ולף מת ע"ב תוס' ד"ה לא: **בא"ד לא** כתיב בה אכילה באוריתא. לא זכיתי להבין דהתיבה אם היה האיסור נכתב בתורה ולשון אכילה לא מכר רק בדברי קבלה אבל האמת הא בדאוריתא לא כתיב האיסור כלל רק בקבלה דדברי קבלה ואכלו זבחי מתים ובההוא קרא הא כתיב אכילה ס"כ לא מכר אוס איסור רק בלשון אכילה וכ"ש. גם קשה אמאי לא אמר בפשיטות כיון דאיתקש לזבחי מתים לגמרי איתקש ונמת אף אלא כדרכו אסור דנמת לא כתיב אכילה ואי דלא איתקש רק לגבה דמוכר בפסחים הא לגד זה גם דרך הנאתו לא הוי דאוריתא לא נכתב האיסור רק בקבלה לא מכר הכיקש רק לענין אכילה ועיין תוס' נ"ק דף עא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' דמהנה מותר: (ב) תוס' ד"ה הבולע וכו' פרק המוכר אלו משמע: (ג) **בא"ד** ערקא **ופי'** מולעת ארוכה ומצויה במים וכו' ומוצצת את הדם וכו' עד שתהא כמו חבית: (ד) **בא"ד** ומגלא כריסו נכה. נ"ב מדמקשינן עלה בפרק מומין אלו בגמרא כריסו נכה ומיפוק לי משום סכנת עלקא אלא קיימא דחניא מעשה באחד שביקש להשתין מים ולא השתין ונמצאת כריסו נכה ומקשינן עלה מפני מה אמרו שזה כריסו נכה מפני שלא השתין שמא ערקא בלע ונכתה בטנו ופרקינן שהיה שתן של אותו האיש שותת והבולע ערקא כל נחלוחית שבמעיו מוצצת הערקא מכלן ידענן שמפני שביקש להשתין ולא השתין נמצאת כריסו נכה: (ה) **בא"ד** דבני אינשי עכ"ל הס"ד:

מוסף רש"י

דחלא שמגז. חומץ חזק (גיטין ע.). **דמפקיד** אביתיה. נוותה על נכסיו (שם). **בכסי חיורי.** ממונה על כוסות של חרס (רשב"ם פסחים קיב.).

מהנה לא כ"ש. והא מהנה הוא שהתנוונין שבתוכן סותרי מעות של כומרים הן ה) אי נמי הוא יחיד ליה לבעל (ו) המעות מסמוכתו שעושה שם ומטיא להו הנאה אבל שאינן מעוטרות לא דכומרים הן: **נהנה.** מן הרית של עשבים או של בשמים: **מהנה.** נותן מכס:

אבל מהנה שרי. וא"ת נקמן פרק כל הנלמים (דף מז:) גבי מי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל אסור לבנותו ופריך והא קא שביק רווחא לעבודת כוכבים ז ומאי פירכא הא אמרינן הכא דמהנה מותר וי"ל דהתם איכא הנאה יתירא ונראה כנותן מקום לעבודת כוכבים ור"ת פירש דודאי כל מהנה אסור לבד מהכא מפני שיש באותה הנאה בזיון לעבודת כוכבים שפורע המכס לפי שאינו מחשיב העבודת כוכבים כל כך שישים העטרה בראשו ח): **כ"ן** נהנה **אסור** מהנה **לא כ"ש.** כתב רבינו גרון דאומו יריד שהכומרים של עבודת כוכבים לוקחים בו מכס מן המכר מיד אם אותו מכס הוא לבנין עבודת כוכבים והעובד כוכבים מפרש קח בסכום כך וכך ועוד פשוט לבנין עבודת כוכבים אסור דמהנה אסור כר' יוחנן ואף אם לא הזכיר לו לבנין עבודת כוכבים אלא אחר שפירש לו הסכום אמר לו ועוד פשוט נראה לאסור כי מה שלא הזכיר לבנין עבודת כוכבים מפני ישראל הוא מניח ומ"מ אם לא היה מפני הבנין היה נותן לו בסכום הראשון ומנלא הפשוט יולא מכים הישראל לבנין עבודת כוכבים והר"ר משה מקולי כתב בספרו כי אם אמר שתמא ועוד פשוט יכול להיות דמותר דשמא יתנו לבעלי עובדי כוכבים:

יניח נמצא נהנה. פ"ה יניח העטרה בראשו ונמלא נהנה מן הרית ואע"פ שמיחין לו את המכס ויהנה אינו נקרא נהנה מעבודת כוכבים כיון שהמעות שלו: **מעות** וכלי מתכות יוליכם לים המלח. לכאורה משמע דהני מעות אינם אסורים אלא מטעם קנס דומיא דפירות ואמר דבריס אבל אינם אסורים מטעם חשש דמי עבודת כוכבים ותימה דלקמן (דף לג.) גבי ישראל ההולך ליריד משמע דמעות הנמצאות בידו אינם אסורין מטעם קנסא דמשא ומתן אלא מטעם דאמרי' עבודת כוכבים זבין כך הקשה הר"ר אלחנן ותירץ ר"י דהתם ה"ק (ד) נחזרה אסור אפי' לישא ולתן עמו משום חשש דמי עבודת כוכבים כיון דהלך ודאי דמי עבודת כוכבים בידו דאי גלימא זבין הכא הוה מזבין ליה אבל הכא לא מיירי (ה) אלא בנמצא שם וקנס דקנסינן ליה משום דחשא ונתן ביום אחד עבודת כוכבים ולהכי אין לאסור המעות אלא לדידיה דעבד איסורא ואפילו לרבי יוחנן דאמר נשא ונתן אסור מיהו לישא ולתן עמו שרי ולא חיישינן שמא ישא ויתן באותן המעות דכולו האי לא קנסו: **מנשר** פרסותיה מן הארכובה ולמטה. פירש הקונטרס דעיקור של טרפה אסור ולא נהירא כדפרישית לעיל (דף יח. ד"ה עיקור) גבי עוקרין על המלכים אלא ה"ק דיו בכך ויכול להיות שמותרת בהנאה ואע"ג דמעות ופירות וכל אינך אסורין בהנאה מ"מ גבי בהמה יכול להיות דסגי בקנסא דעיקור:

ללמוד תורה ולישא אשה. פירוש ודעתו לחזור לא"י דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא (אשה) [עבודת כוכבים] ומת ברוך המקום שהרגו וזה ירד אחריו לחולה לארץ ודוקא בהנך מצות שהן חשובות ללמוד תורה שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) לא תהו בראה אבל לשאר מצות לא והכי משמע פ"ד דמגילה (דף מ.) אבל א) בשאלתות דרב אחאי) מפורש הגך דקילי וכ"ש לשאר מצות שהם חשובות: **אמר** אביי אמר קרא את סוסיהם העקר. הקשה הר"ר אלחנן (וה"מ) למ"ד (שבת קמח:) נער בעלי חיים דאורייתא מאי ראיה מייתי מיהושע דלמא שאני התם דעל פי הדבור הוה אבל הכא בקנס דרבנן אין כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה וי"ל דודאי שיש כח בידם לעקור היכא דגראה טעם קצת לעקור כדמוכח פרק האשה רבה (יבמות דף פט:) גבי משיאין האשה על פי עד אחד [ועי' תוס' ב"מ לב: ד"ה מדברי ותוס' לעיל יח. ד"ה עוקרין]: **אין** מקדישין בזמן הזה. וטעמא משום דלא ליתי לידי תקלה ומהאי טעמא בטלי מעשר בהמה בזמן הזה דלאיתא פ"ב דבכורות (דף נג. ושם) והקשה ר"ת מהא דאמרינן פרק במה מ) (אשה) (שבת דף נד: ושם) תריסר אלפי עיגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרו כל שתא ור"א לאחר חורבן הוה כשבא לכלל מצות דהא בן י"ח שנה בלבד היה כשמינוהו נשיא ומינוהו תחת ר"ג ולבל הפחות ר"ג היה נשיא שתי שנים קודם לר"א מדקתמר אשתקד בר"ה בעריה ורבן יוחנן בן זכאי קודם ר"ג משכה נשיאותו עד לאחר חורבן כדתנן (ר"ה דף כט.) משאבד בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי א"כ לא היה יכול ר"א להיות בר מצוה עד לאחר חורבן ולריך לומר כי אפוטרופוס היה לו שהיה מעשר עבורו אי נמי לא נתבטלו מיד עד לאחר חורבן כמה שנים (עי' תוס' שבת נד: ד"ה הוה): **אין** מחרימין. פירש הקונטרס דשתא חרמין לבדק הבית ויפה כוון דלמ"ד שתא חרמין להכניס ליכא למיחש לתקלה שיכול ליתנו להכניס מיד כדאמרינן בערכין (דף כט.) אמר עולא אי הואי התם הואי יהיבנא כולהו להכניס: **ואם** הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר. תימה דאמרינן בערכין סוף פרק המקדיש שדהו (דף כט. ושם) ההוא גברא דאחרימינהו לנכסיה אתא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ד' זוזי ושדי בנהרא ונשתרו לך אנמא אית להו תקנה ופירש ר"ת דשאני התם דמקרקעי היא שהן קיימות לעולם ואין יכולין לכלותם אי לא עבוד בהו רבנן תקנה אתי לידי תקלה לעולם ויכול להיות שאף למטלטלין עלתה התקנה לפי שהוקדשו ביחד עם הקרקעות [ועיין תוספות יומא דף סו. ד"ה פירות ותוספות ערכין דף כט. ד"ה שקול ותוספות נכורות דף נג. ד"ה ואין]:

אבל מהנה שרי ורבי יוחנן אמר אפילו מעוטרות בפירות נמי אסור ק"ו נהנה אסור א מהנה לא כ"ש מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו את המכס מכריזין ואומרים כל מי שנוטל עטרה ויניח בראשו ובראש חמורו לכבוד עבודת כוכבים יניח לו את המכס ואם לאו אל יניח לו את המכס יהודי שנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה מכאן אמרו ב הנושא ונותן בשוק של עבודת כוכבים בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכום לים המלח ג ואיזהו עיקור המנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא נהנה לא יניח נמצא מהנה אמר רב משרשיא בריה דרב אידי קסבר רשב"ל פליגי רבנן עליה דרבי נתן ואנא דאמרי כרבנן דפליגי עליה ור' יוחנן סבר לא פליגי ולא פליגי והא תניא ד הולכין ליריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות בתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאותיהן שלהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן ה מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהם וכשם שמטמא בחוצה לארץ כך מטמא בבית הקברות בבית הקברות סלקא דעתך טומאה דאורייתא היא אלא ו בית הפרס דרבנן ז ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאין מוצא ללמוד אבל בזמן שמוצא ללמוד אינו מטמא רבי יוסי אומר ח אפילו בזמן שמוצא ללמוד יטמא לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל א"ר יוסי מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידן ללמוד תורה ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי אלמא פליגי אמר לך רבי יוחנן לעולם לא פליגי ולא קשיא ט כאן בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה כאן בלוקח מבעל הבית דלא שקלי מיכסא מיניה אמר מר בהמה תיעקר והא איכא צער בעלי חיים אמר אביי אמר רחמנא י את סוסיהם תעקר אמר מר ואיזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה ורמינהי י אין מקדישין ואין מחרימין ואין מעריכין בזה"ז ואם הקדיש והחרים והעריך בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו

נועל

ירקבו

חיים ופרקי' שאני הכא דרחמנא [אמר] (דכתיב) את סוסיהם תעקר. איזהו עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה

ה) [לעיל יח.], ב) [מו"ק יח. עירובין מז.], ג) [שמחות פ"ד הכ"ה ע"ש], ד) יומא סו. שקלים פ"ח ה"ד כתובות נג., ה) [נ"ל ח"ב. לחם שמחים], ו) [ומעיל. רש"ש], ז) [וע"ע תוס' שבת פב. ד"ה אסור לבנותו], ח) [פרשת אמור סימן קנז], ט) [נ"ל בהמתו].

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי מָחָר בָּעֵת הַזֹּאת אֲנִכִי נֹתֵן אֹתָם חֲלָלִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת סוּסֵיהֶם תְּעַקֵּר וְאֶת מַרְכְּבֹתֵיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ:

יהושע יא ו

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' ומאי פרכא. לא ידעתי מלי קושיא כלל ר"ל הוא דאמר הכי דמהנה מותר אבל ר"י אמר מהנה לכ"ש והכי קי"ל א"כ מאי דומקא לומר דפירכא הכ"ש הוא לפי ההלכה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מהנה וכו' יכיב ליה לבעל ההנאה המעות: (ב) ר"ה שהוא ממלא וכו' ומפייעין אותו להצילו מן העוכרין: (ג) ר"ה וא"ל יוחנן וכו' ומדאמרי בה ר' יוחנן: (ד) תוס' ד"ה מעות וכו' כמזרה אסור אפילו נשא. נ"ב פי' אלא בנמצא שם. (ה) [ע"ל] דהמעות עצמן אסורים משום קנס: (ו) בא"ד אלא בנמצא שם. נ"ב פי' אלא הלך נשם אלא שנמצא נשם אף קודם הייריד כגון שדר שם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה נלמוד מוכיח כו' אבל בשאלתות דר' אחאי. נ"ב יעו"ש פי' אמור דף לב ע"א בד"ה ברם וכו' ובשאילתא שלוח אות קיא דף נא ע"א ודו"ק היטב:

מוסף רש"י

המנשר פרסותיה. משיר ומוסך פרסות שני רגליה (לעיל יא:). **מן הארכובה ולמטה.** אבל מן הארכובה ולמעלה עריפה (שם). **ליריד.** יומא דשוק (מו"ק יא.) שוק הנקבע ליום אב של עובדי כוכבים (עירובין מז.). **ולוקחין מהם בהמה עבדים ושפחות.** מפני שמכניסן לקדושה (שם). **בתים ושדות וכרמים.** מפני שממעטין, אי נמי משום יפוי אבל ישראל (שם). **ומעלה.** הטבר, **בערכאות שלהן.** לפני דייניהן לחתום ואע"פ שהוא משיבות להן ואיכא למיחש דלמא אולי ומודו אפילו הכי שרי (שם). שהוא כמציל מידם. אלא יחזור העכו"ם ויערער על המכירה (שם). אי: לקיימן בחתימתן, דסיון דהשתא הוא דמשכח להו ולזומא אחריני לא, שרי (מו"ק יא.). **אין מקדישין,** שום דבר, שנתנם הקדש לבדק הבית ואין להן תקנה (יומא סו.). ואין מחרימין. קסבר סתם חרמין לבדק הבית ופלוגתא היא במסכת ערכין (שם), דתרס הוי קדש כהקדש, דכתיב כל חרם קדש קדשים וגו' (בכורות נג.). **תיעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה (שם) דאין לנו על מה להקריב ולריך לשהוי על שיומם ואתי ביה לידי תקלה דגיהה ועבודה אי שומנא דלא מוס (שם).

עין משפט נר מצוה

נ א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכה יב יג יד (טור) סמג לאוין מה עור רש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג וגרב אלפס הלכות טומאה דף קה.):

נא ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' אבל הלכה יד סמג לאוין לג טוש"ע י"ד סימן שנב סעיף ה וגרב אלפס שם):

נב ט מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הלכ' יד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ג:

נג י מיי' פ"מ מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:

רבינו חננאל

מוחרות: [נמ'] ורבי יוחנן אמר מעוטרות בוורד ובהדס אסורות קל וחומר אם הן מעוטרות בפירות. דוה הנהנה מן הרית אסור המהנה לעבודת כוכבים שקונה מן הפירות לא כל שכן שאסור. מיתיבי רבי נתן אומר יום שעבודת כוכבים מנחת בו המכס מכריזין ואומרים כל מי שיטול עטרה ויניחה בראשו ובראש חמורו יניחו לו המכס יהודי הנמצא שם מה יעשה יניח נמצא נהנה המכס לא יניח אלא יתן המכס נמצא מהנה לעבודת כוכבים מיכן אמרו הנושא והנותן בידיד של עבודת כוכבים אם קנה בהמה תיעקר פירות כסות וכלים ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח איזהו הוא עיקור מנשר פרסותיה מן הארכובה ולמטה קתני מיהת יניח נמצא מהנה. קשיא לריש לקיש דאמר מעוטרות בוורד ובהדס בלבד הוא דאסורין שנהנה מהן אבל מעוטרות בפירות אע"ג שמהנה מותר ופריק רב שישא בריה דרב אידי קסבר ריש לקיש פליגי רבנן עליה דרבי נתן והוא דאמר כרבנן. ומקשי' מכלל דר' יוחנן סבר רבנן לא פליגי על ר' נתן והתניא הולכין לייריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בתים שדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאותיהן מפני שהוא כמציל מידם ואם היה כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עמהן ומטמא נמי בבית הפרס דרבנן ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה א"ר יהודה אימתי בזמן שאינו מוצא ללמוד תורה בארץ ישראל בטהרה אבל בזמן שמוצא לא יטמא דר' יוסי אומר אף בזמן שמוצא ללמוד תורה בארץ יצא ויטמא לפי שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד ומעשה ביוסף הכהן שיצא אחר רבו לצידן. ואמר רבי יוחנן הלכה כרבי יוסי. קתני מיהת הולכין לייריד של עובדי כוכבים ולוקחין מהן בהמה וכו' אלמא פליגי ופריק רבי יוחנן לעולם לא פליגי והא דרבי נתן בלוקח מן התגר דשקלי מיניה מכסא והא דקתני ט) דליתי מהני לעבודת כוכבים: ומקשי' אהא דתניא בהמה תעקר והא איכא צער בעלי

ט) נראה דמסר כאן וג"ל והא דקתני דלוקחין מהן בהמה בלוקח מבעה"ב דלא שקלי מיניה מכסא דליתא מהני לעבודת כוכבים.

ירקבו. פי׳ ויניחס במקום שלא יהא נקל לבא לידי תקלה וסס ירקבו: **יוליכם לים המלח.** משום דשדי להו בעייניהו דבלא שמיקה לריך יס המלח ה״ה בשאר נהרות ע״י שמיקה כדמשמע פרק כל שעה (פסחים דף כח. וסס ד״ה עבודת כוכבים) וכעובדא שהגאתי גבי רב יהודה ואע״פ שלא האריך התלמוד להזכיר שמיקה אפ״ה ודאי לריך: **נועל דלת בפניה.** אין לתמריכו על בכור בזמן הזה אמאי לא הלריכו לנעול דלת שלא יבא לידי תקלה ולא נלטרך להמתין עד שיפול בו מוס דהאי דמלרכינן הכא משום קנאה הוא שהקדים על חגם ועוד אי נפל ביה מומא הכא לא שרי אלא על ידי פדיון אבל בכור שהוא קדוש מגליו ולא על ידו (ב) בלא הקדושה אין לקנאו אלא יתמין עד שיפול בו מוס ויאכל בתומו בלא שום פדיה ואף על פי שהוא יכול להטיל בו מוס קודם שילא לאויר העולם ויפקיענו מקדושת בכור למזבח רק שיתנו לכהן ולא תארע בו עוד תקלה אם לא עשה אין לקנאו בכך ולהלריכו נעילת דלת: **ונשחטיה** משחט. פ״ה ואי משום שחוטי חוץ לארלא בדלת הבית לא מיתייב דלתני׳ פרק [שני שעיריס] (יומא דף סג.) שומע אני כו׳ משמע דלא אייבי הכא אלא בקדשי בדק הבית וקשיא דא״כ כי משני רבא מפני שנראה כמטיל מוס בקדשי בדק הבית מאי מטיל מוס איכא הא כי כתיב (ויקרא כב) כל מוס לא יהיה בו בקדשי מזבח כתיב ועוד מדקתמסיק הני מילי בזמן שביהמ״ק קיים דמזי להקריבה אלמא בקדשי מזבח אייבי לכך פירש ר״י דבקדשי מזבח אייבי ובזמן הזה אין לייב שוחט חוץ מאחר שאינו רואי לביאת פתח אהל מועד מידי דהוה אשלמים שנחנן בחוץ קודם פתיחת דלתות היכל דפטור למ״ד פרק שני שעיריס (שם.) מחוסר פתיחה כמחוסר מעשה דמי ועוד י״ל דלעולם בקדשי בדק הבית איירי ורבא בא לפרש הטעם בקדשי מזבח וגזירה קדשי בדק הבית אטו קדשי מזבח כדאשכחן גבי גיזה ועבודה בפרק ראשית הגז (חולין דף קלה.) דגזרינן קדשי בדק הבית אטו קדשי מזבח והאי כי פריך ונשחטיהו משחט לקדשי בדק הבית פריך והוה מלי לשנויי גזרה משום קדשי מזבח והתם לאסור משום שחוטי חוץ אלא שפיר קא משני ה): **עבד** עובד כוכבים. טעמא דמכניסו תחת כנפי שכינה לחייב כל המנות שהנשים חייבות דגמרינן לה לה מאשה (גיטין דף מא.): **והרועין** בהמה דקה. שלהן אבל של אחרים לא דאין אדם חוטא ולא לו כדאמר בפרק קמא דב״מ (דף ה.) גבי ההוא רועא: **הכא** נמי משום מיעוטן. ואיתך דמפרש מפני שמכניסו סבר דלא שייך בעבד מיעוטייהו דאדרבה הוי ממעט ישראל שאוכל משלו: **רבי** ירמיה זבן פיתא. וא״ת והלא פת עובדי כוכבים אסורה וי״ל דמיירי במקום שאין פלטור ישראל כדאמרינן לקמן פרק שני (דף לה.) ועוד י״ל דמיירי הכא לגורך עבדו עובד כוכבים או לגורך בהמתו אבן בירושלמי גבי האי עובדא שנייא היא משום חיי נפש משמע דלגרכו קנאו והכי גרסינן בירושלמי ואתה לא לקחת גלוסקא מימיך אמר ליה שנייא היא משום חיי נפש ואם תאמר והלא פת דבר שאין מתקיים הוא ואמרינן לעיל (דף ו.) דבר שאין מתקיים אין לוקחין מהם וי״ל דפת דבר משוב הוא וקפץ עליה זבינא והוה כדבר המתקיים:

ירקבו מעות וכלי מתכות יוליכם לים המלח ואיזהו עיקור [א]נועל דלת בפניה והיא מתה מאיליה אמר אביי שאני התם משום בזיון קדשים ונשחטיה מישחט אתו בהו לידי תקלה ולישויה גיסטרא אמר אביי אמר קרא [ב]ונתצתם את מזבחותם [וגו׳] לא תעשון כן לה׳ אלהיכם רבא אמר מפני שנראה כמטיל מום בקדשים נראה מום מעליא הוא [ג]ה״מ בזמן שבית המקדש קיים דחזי להקרבה השתא דלא חזי להקרבה לית לן בה וליהוי כמטיל מום בבעל מום דאע״ג דלא חזי להקרבה אסור בעל מום נהי דלא חזי לגופיה [ד]לדמי חזי לאפוקי הכא דלא לדמי חזי ולא לגופיה חזי אשכחיה רבי יונה לרבי עילאי דקאי אפיתחא דצור א״ל קתני בהמה תיעקר עבד מאי עבד ישראל לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי עבד עובד כוכבים מאי א״ל [ה]מאי קא מיבעיא לך תניא [ו]העובדי כוכבים והרועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין א״ל ר׳ ירמיה לר׳ זירא קתני לוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות עבד ישראל או דלמא אפי׳ עבד עובד כוכבים א״ל מסתברא עבד ישראל דאי עבד עובד כוכבים למאי מיבעי ליה כי אתא רבין אמר רבי שמעון בן לקיש [ז]אפילו עבד עובד כוכבים מפני שמכניסו תחת כנפי השכינה אמר רב אשי אטו בהמה מאי מכנים תחת כנפי השכינה איכא אלא משום מעוטייהו וה״נ דממעטי שרי: רבי יעקב זבן סנדלא ר׳ ירמיה זבן פיתא אמר ליה חד לחבריה [ח]יתמא עבד רבך הכי אמר ליה אידך יתמא עבד רבך הכי ותרוייהו מבעה״ב זבון וכל חד וחד סבר חבראי מתגר זבן דאמר רבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא לא שנו אלא בלוקח מן התגר דשקלי מיכסא מיניה אבל בלוקח מבעה״ב דלא שקלי מיניה מיכסא מותר א״ר אבא בריה דר׳ חייא בר אבא אילמלא היה ר׳ יוחנן הא זימנא באתרא דקא שקלי מיכסא אפי׳ מבעה״ב הוה אסר אלא אינהו היכי זבון מבעה״ב שאינו קבוע זבון: **מתני׳** [ט]אלו דברים אסורים למכור לעובד כוכבים אצטרובלין ובנות שוח ופטוטרות ולבונה ותרנגול הלבן רבי יהודה אומר [י]מותר למכור לו תרנגול לבן בין התרנגולין ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוכרו לו לפי שאין מקריבים חסר לעבודת כוכבים [יא]ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור ר״מ אומר אף דקל טב וחצב [יב](ונקלב) אסור למכור לעובדי כוכבים: **גמ׳** לה: **מוכר לו תרנגול לבן בין התרנגולים.** לקח עובד כוכבים מישראל תרנגולים הרבה מותר למכור ביניהם תרנגול לבן דכיון דשקיל מיניה אחריני לאו לעבודת כוכבים קא בעי להו: סתמן ופירושן מפרש בגמרא [יד.]: **דקל טב חצב ונקלב.** מפרש בגמ׳ [שם]: **גמ׳** תוריתא

נועל דלת. ואין לה מה תאכל ותמות: **הפס משום בזיון קדשים.** דאי אמרת תיעקר אינה מתה מהרה נראה בזיונה לזמן מרובה: **ונשחטיה מישחט.** דאי משום שחוטי חוץ אבדק הבית לא מיחייב וכדתניא [בשני שעיריס] (יומא דף סג.): שומע אני אפילו קדשי בדק הבית שנקרבו וכו׳: **לידי תקלה.** לאכלה: **גיסטרא.** יחתכנה לשנים הא ליכא בזיון קדשים דאתה מהר ותקלה ליכא דלא אכלי מינה: **ה״מ.** הוא דהוי מטיל מוס גמור ואסור משום כל מוס לא יהיה בו [ויקרא כב]: **בזמן שבית המקדש קיים.** דקרינא ביה תמיס יהיה לרצון (ויקרא כב) להקריב אבל השתא נראה בעל מוס הוא ולא אסור מדאורייתא: **וניהוי כמטיל מוס בבעל מום.** לרבא פריך דאמר נראה כמטיל מוס כלומר מדרבנן הוא דאסור אמאי לא עבר מדאורייתא משום דלא חזי להקרבה הרי מטיל מוס בבעל מוס דמעיקרא לא חזי להקרבה ופליגי ביה תנאי בבכורות (דף לג.) גבי בכור שאחזו דם ואיכא למ״ד אסור להקיש אפילו הוא מת משום לא יהיה בו מוס וה״ל למיתני מפני שמטיל מוס בבעל מוס ואמאי תנא נראה: **לדמי חזי.** לחללו באחר ומקריב חלופיו וקרינא בו תמיס יהיה לרצון משום חלופיו: **לאפוקי.** השתא כשאין בית המקדש קיים דשום בהמה לא חזיא לא לגופה ולא לדמי הלכך נראה בעלמא הוא ולא מיתסר מדאורייתא אלא מדרבנן: **עבד מאי.** לקח שם עבד מאי לרבי נתן מה יעשה לו יעקרנו או לא: ה״ג **העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה.** הן ישראל והן גזלנים הרי הן כעובדי כוכבים[ד]: **ואין מעלין.** אותן מן הבור אם נפלו לתוכה אלא יניחם וימותו: **ואין מורידין.** אותן לבור להמית אותן בידים. אלמא עבד עובד כוכבים אסור להמיתו בידים: **קתני.** לרבנן דפליגי עליה דר׳ נתן לוקחין מהן עבדים ושפחות: **למאי מיבעי ליה.** כלומר מאי מלוה יש כאן דנשרי ליה: **משום מעוטיהו.** שממעטו העובדי כוכבים ומדלגלן שלוקח בהמתם שמשתמשין בהן: **וכן סנדלא.** ביריד של עובדת כוכבים לקח סנדל מן העובד כוכבים: **יתמא.** בלא דעת: **עבד רבך הכי.** לעשות סחורה בשוק של עובדת כוכבים דשקלי מיניה מכסא ומהנה: **אילמלא היה רבי יוחנן באתרא דשקלי מכסא.** מבעלי בתים הוה אסר ליקח אפילו מבעל הבית והשתא (ה) דר׳ ירמיה קיים לן דשקלי מבעלי בתים: **אפילו קבוע.** ולא מסיק מוכסי אדעתייהו למיגבי מיניהו דלא תגר ולאו בעה״ב קבוע: **מתני׳ אילטרוכלין ובנות שוח.** מפרש בגמרא [יד.]: **אסור למכור לעובד כוכבים.** דלגורך עבודת כוכבים קבעי מיסראל תרנגולים הרבה מותר למכור ביניהם תרנגול לבן דכיון דשקיל מיניה אחריני לאו לעבודת כוכבים קא בעי להו: סתמן ופירושן מפרש בגמרא [יד.]: **דקל טב חצב ונקלב.** מפרש בגמ׳ [שם]: **גמ׳** תוריתא

עין משפט נר מצוה

נד א מיי׳ פ״ח מהלכות ערכין הלכה ח סמג עשין קלב:
נה ב מיי׳ פ״ח מהלכות איסורי מזבח הלכה ז סמג לאוין שטו:
נו ג מיי׳ פ״ח מהל׳ ערכין הלכה ט ופ״ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה יד סמג עשין קלב ולאוין מה טור ש״ע י״ד סימן קמט סעיף ג:
נז ד מיי׳ פ״ד מהל׳ רוצח הלכה יא ופ״י מהלכות עבודת כוכבים הלכה ח סמג לאוין קסג טור ש״ע י״ד סי׳ קנח סעיף ח וטוש״ע מ״מ סימן תכה סעיף ה:
נח ה מיי׳ פ״ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה יד:
נט ו ז ח מיי׳ פ״ט מהלכות עבודת כוכבים הלכה ו ז סמג לאוין מה טוש״ע י״ד סימן קנח סעיף ח:

רבינו חננאל

ולמטה. איני דיעקור בנישור הוא ורמינהו אין מקדישין ואין מערימין ואין מחרימין בזמן הזה ואם הקדיש והערך או החרים בהמה תיעקר ואיזהו עיקור נועל דלת בפניה והיא מתה מאליה. פירות בסות וכלים ירקבו מעות וכל מתכות יוליכם לים המלח. ופריק אביי לעולם העיקור בנישור הוא אבל קדשים שאני מפני מה אינו מנשר פרסותיה משום בזיון קדשים אלא נועל דלת בפניה. ואמרי׳ נשחטיה ונקבריה ודחי׳ חיישינן דלמא אכיל ליה ואתי לידי תקלה. ונשוייה גיסטרא פי׳ גיסטרא חותכה לשנים חציה נופלת לכאן וחציה נופלת לכאן כלומר שיחתכנה לשנים ונעשית נבילה ואינו בא לידי תקלה. ודחי אביי אסור לעשות כן בקדשים דכתיב ונתצתם את מזבחותם וניתרון זה הריסה שמשליך אבניו אילך ואילך וכתיב לא תעשון כן לה׳ אלהיכם כלומר כל דבר שהוא לה׳ לא תעשה בו כעין הריסה. רבא אמר מפני מה אינו מנשר בקדשים מפני שהוא כמטיל מום בקדש. בעל מום דאע״ג דלא חזי להקרבה לדמי מיהא חזי לאפוקי האי דאקדיש דלא חזי לגופיה ולא לדמיה. אמר ליה ר׳ יונה לר׳ אילעא קתני בהמה תעקר עבד עובד כוכבים מאי אמר ליה מאי קמיבעיא לך והתניא העובדי כוכבים והרועי בהמה דקה לא מעלין אותם מן הבור ולא מורידין מכלל שאפילו עבד עובד כוכבים אם קנאו ביריד אינו חייב לאבדו בידים: הא דתניא לוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות אסקה רב אשי משום מעוטיהו הוא דשרי ולא שנא עבד עובד כוכבים ולא שנא עבד ישראל. ו) ביום אידו ר׳ ירמיה זבן פיתא ואמרי לה ביתא ותרוייהו מכעל הבית זבני ולא שקלי מינייהו מיכסא וכל חד אמר חבראי מתגר זבן לפיכך אמר ליה כל חד לחבריה יתמא עבד רבך הכי שקנה מתגר כאשר קנית אתה: אמר ר׳ אבא בריה דר׳ חייא אילמלא היה ר׳ יוחנן האידנא דשקלי מיכסא אפילו מבעלי בתים הוה אסיר. אי הכי ר׳ יעקב ור׳ ירמיה היכי זבני ופריק׳ מכעל הבית שאינו קבוע זבון דלא שקלי מינייהו מידי: **מתני׳** אלו דברים אסורין למכור לעובד כוכבים איסטרובולין כו׳ פ׳ פירי דארזא. בנות שוח מין תאנים לבנים בפטוטרותיהן בעוקציהן מפני שמקריבין אותו דורון לעבודת

מסורת הש״ס

א) נקמן כו. סנהדרין נז. [מוס׳ דב״מ ספ״בב], ב) [מולין קיח:], ג) [נ״ל ונקלא כך אמתא לקמן יד: איזה פעמים אבן בנמצה שנמצאיות וכן בפי׳ הרמב״ם אים׳ ונקלינס], ד) בס״ל כה״ד: בא״ר הן ישראל והן עכו״ם הרי הן גזלנים, ה) [וע״ע תוספות זבחים עמ. ד״ה עד שלא נעבה וכו׳ ותוס׳ יומא סג. ד״ה שלמים],

---

תורה אור השלם

ו. וְנִתַּצְתֶּם אֶת מִזְבְּחֹתָם וְשִׁבַּרְתֶּם אֶת מַצֵּבֹתָם וַאֲשֵׁרִיהֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תְּגַדֵּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמָם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא: לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
דברים יב ג-ד

גליון הש״ס

גמ׳ הני מילי בזמן שבית המקדש קיים. עיין טורי אבן מגילה דף י׳ ע״ב ד״ה מ״ע הלל ביה: **שם** לדמי חזי. ק״ל הא פלוגתא דר״מ וחכמים בבכור מתני׳ ובכור הא אין לו פדיון ואין תמורתה קרינה ומ״כ לא חזי לדמי ומע״ג: תוס׳ ד״ה נועל וכו׳ אין לקנאו. עיין בכורות דף כח ע״ב תוספות ד״ה עד:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אילמלא היה וכו׳ אפילו מבעל הבית והשתא דשקלי מבעלי בתים קשיא לן דר׳ ירמיה הס״ל: (ב) תוס׳ ד״ה נועל וכו׳ בלה הקדושה אין לקנאו. נ״ב משמע שאם לא לגעול לפניו הרשות בידו ואין כאן משום בזיון קדשים אבל הגא״ם בשם הר״מ המביר בדבר ע״ם ועיין עוד במ״ש הגא״ם סוף בכורות וכן הוא דעת ר״י ורבינו אלחנן שחולקים על הר״מ ממין כמ״ש הסמ״ג והמרדכי ע״ש:

מוסף רש״י

מתה מאליה. כרעב (בכורות נג.). והרועי בהמה דקה. ישראל, שמתמן גזלנים שמרעים בהמתן בגזלות אחרים (סנהדרין נז.). לא מעלין ולא מורידין. לא מעלים אותם מן הבור להצילם מן המיתה ולא מורידים אותם לגיר להמיתם בידים (שם).

מסורת הש"ס

ג) [ל"ל והתניא], ב) [שבת 5. נדה סב.], ג) [ברכות מ:], ד) [מוספת' פפ"ח], ה) [לקמן כח.], ו) [מוספתא ספ"ח ע"ס], ז) [ל"ל והתנן], ח) [לעיל ח.], ט) [ויקרא יט], י) [סנהדרין נו.], כ) [נספרים שלפניו שם איתא כגנות שוח וכן ריש שם בתוס' אבל גר' הערוך שם בשבועות כגנות שבע], ל) [שם אית' שוח],

תורה אור השלם

1. לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה: דברים ז כו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלפני מפקדינן וכו' מכשול הוא דבן נח: (ב) ד"ה אלפני וכו' דמקטרי לא: (ג) תוס' ד"ה מולגיתא. נ"ב עיין במ"ש התוס' במסכת נדה דף סב ע"א בד"ה כל שאין לו עיקר:

לעזי רש"י

גלנ"ט. בלוטים. קמפרוויש"א [קומפריי"א]. משתה.

מוסף רש"י

כל שיש לו עיקר. שורש שממנו מי (נדה סב.) שנשרש באדץ, ולפי דעתי מוציאה דגרסינן במס' ע"ז דבר שאין לו שורש הוא ולא כמו שמפרשין אותו פיוט"א (שבת צ:). אלפני דלפני לא מפקדינן. כלומר לטולי הלאי לא חיישינן (לקמן כא.).

תורניתא. מין ארז והיא שטה כדאמר בר"ה (דף כג.): **הוסיפו עליהן.** לענין שביעית: **כל שאין לו עיקר.** להתקיים בארץ בימות הגשמים כגון קישואין ודילועין וכיולא בהן: **אין לו שביעית.** ומותר לעשות מהן סחורה ואינו מצווה להפקירן: **פירי דארזא.** גלנ"ט: **בפטוטרוסיהן שנו.** פטוטרות דמתני' לאו מין הוא באפי נפשיה אלא ה"ק אין מוכרין להן כל אלו איצטרובלין ובנות שוח בעוקציהן לפי שתולין אותן בפני עבודת כוכבים ודרכן לעובדן בכך: **לבונה וכו'.** מין לבונה היא: **שלשה מינין.** משקל שלשת מנין דהא ודאי לסחורה קא מכוין: **אלפני מפקדינן.** על לפני עור אנו מצווין שלא ליתן מכשול בדבר האסור לו וכל הני דאסרינן לזבוני להו משום לפני עור לא תתן מכשול(ע) (א) דבן נח מוזהר על עבודת כוכבים(ב): **אלפני דלפני.** כגון הכא דהאי ודאי לאו לעבודת כוכבים קבעי ומשום דלא ליזדבן איהו לאחריני (ג) ומקטרי לא מפקדינן למיסר: **מותר למכור לו.** לעובד כוכבים תרנגול לבן כיון דלא אידכר לבן לאו לעבודת כוכבים קבעי: **אילימא דאמר תרנגול לבן למי.** וא"ל ישראל לא מזבינא לך אלא בהדי אחרינא: **אפילו בין התרנגולין נמי לא.** דהא גלי דעתיה לעבודת כוכבים קבעי ליה ויתא ליה דליזבון שאר התרנגולין בשביל הלבן: **הכ"ע דאמר זה וזה.** מתני' דלר' יהודה בפני עצמו לא ולת"ק לגמרי אסור כגון דמעיקרא אדכר לבן ושחוט ואדום הלך לבן לרבי יהודה בפני עצמו אסור כיון דמעיקרא אדכר והשתא שקיל לבן ואזיל ליה מעיקרא נמי איכון לבן והאי דאדכר שחוט איעורמוי אעריס דידע הוא דאי שאיל לבן לחודיה לא זבין ליה ישראל וכין התרנגולין מותר דמיגו דשחוט לאו לעבודת כוכבים לבן נמי לאו לעבודת כוכבים ורבנן אפילו בין תרנגולין נמי אסור הואיל דקתבע לבן ומיהו תרנגול סתמא בין לר' יהודה בין לרבנן מותר למכור לו תרנגול לבן כרבי זירא: **מנא לי נמי הכי.** כדתרגלא רב נחמן דבאומר זה וזה פליגי: **אימתי.** תרנגול לבן אסור למכור: **בזמן שאמר תרנגול זה לבן.** מכור לי והאי זה לאו דוקא: **אבל אמר זה וזה.** אינו מותר למכור לו אלא שניהם יחד. אלמא רבי יהודה בדאמר זה וזה קאי ומשום הכי בפני עצמו לא הואיל ואמר לבן ומדרבי יהודה נשמע לרבנן: **ואפילו אמר תרנגול זה לבן.** אם היה עובד כוכבים שעשה משתה לבנו או שיש לו חולה בתוך ביתו: **מותר.** דלסעודתו קבעי ליה משום נוי ולחולה נמי קבעי ליה משום רפואה: **אינו אסור.** לשתת ולתת עמו אלא לאותו היום משום דמקריב הוא היום לעבודת כוכבים ואזיל השתא ומודה: **בטוויג.** האי משתה דקתני מותר למכור לו תרנגול לבן לאו במשתה חופת בנו דהא ודאי לתקבוצת עבודת כוכבים קבעי ליה אלא במשתה של מריעות שעושין הנערים זה עם זה וקורין קמפרוויש"א דלא תשיב כולי האי שיקריבו לעבודת כוכבים: לאו

מאי איצטרובלין תורניתא ורמינהו הוסיפו עליהן אלכסין ואיצטרובלין מוכססין ובנות שוח ואי סלקא דעתך איצטרובלין תורניתא תורניתא מי איתא בשביעית (ג)(והתנן) (ד)[א]זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית וכל שאין לו עיקר אין לו שביעית אלא אמר רב ספרא פירי דארזא וכן כי אתא רבין א"ר אלעזר פירי דארזא: בנות שוח: (ה)אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן תאיני חיוראתא: ופטוטרות: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן בפטוטרותיהן שנו: לבונה: אמר רבי יצחק אמר ר"ש בן לקיש לבונה זכה תנא [ב](ו)ומכולן מוכרין להן חבילה וכמה חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשה מנין. ומקטרי דלמא אזיל האי תגרא דזבן שלשת מנין ומזבין לאחריני ומקטרי ופרקי' כי מפקדינן משום ולפני עור לא תתן מכשול דלא למיזבן להנהו דמקטרי אבל לפני דלפני לא מפקדינן: ותרנגול לבן. אוקימנא בזמן שאומר העובד כוכבים מי מוכר לי תרנגול לבן אבל אם אמר לבנים או שחורים בכלל ואפי' (ז) אמר תרנגול לבן זה מוכרין לו. תניא נמי הכי אמר ר' יהודה בזמן שאמר לו תרנגול לבן אבל אמר זה וזה מותר ואפי' אמר תרנגול לבן זה. ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר. ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו מותר ופריק ר' נחמן בריה דרב משרשיא בטוויג. ומקשי' ממתני' דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור מאי פירושן אילימא סתמא דקאמר חיטי חוורתא פירושן דקאמר לעבודת כוכבים לא

תורניתא (ג). פ"ה מין ארז כדאמרי' בר"ה (כג. ושם) בעשרה מיני ארזים שטה תורניתא וקשיא דבסמוך פריך מהכא וכל שאין לו עיקר ופ"ה שאין לו עיקר מתקיים בארץ בימות הגשמים ואי תורניתא ארז הוא הא יש לו עיקר מתקיים ועוד קשיא לפירושו הרי תבואה דאין לה עיקר בימות הגשמים ויש לה שביעית ועוד קשיא אי תורניתא אילן הוא תורניתא הוא דלא מזבינן הא שאר אילנות מזבינן והא תנן (לקמן יט:) אין מוכרין להם במחובר לקרקע דהכי דייק לקמן גבי דקל טב לכך פר"ת דתרי גווני תורניתא הוא והכא דהכא הוא מין אדמה כעין כברית"א פי' גפרית שאין לה עיקר שורש בקרקע לא בימות החמה ולא בימות הגשמים אבל תבואה יש לה עיקר בימות החמה ומשום הכי פריך עלה מהכא דשביעית וכה"ג פריך בשבת פרק ר"ע (דף 5.) גבי כברית"א וגם רש"י פירש שם כן תורניתא דהכא כעין כברית"א: **בנות** שוח. לכאורה משמע דפירי גרוע הוא מדהוסיפו עליהם אבל מעיקרא לא הוו נהגו בהו שביעית וכן משמע ברש מס' דמאי (פ"ח) דלא נחשדו עליהם עמי הארץ דתנן הקלין שבדמאי השיתין והרימון ועוזרדין ובנות שוח וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: ושם ד"ה בנות) אמר גבי מותרות קין למזבח כבנות (ח)שבע לאדם שאוכלין אותם בקטנה שעודה אלמא משובחת הוא ובנות שבע הם בנות שוח דלאיתא בברא"ת רבה (פע"ו) תאנים שאכל אדם הראשון אינה דקרו להו בנות שוח לפי שגרמו שוח לאדם ואינה דקרו להו בנות (ט)שבע שגרמו שבע אכילות לאדם ובפרק ד' נדרים (נדרים דף מז.) נמי גבי הנודר מן הכלכלה והיו בה בנות שבע ואמר אילו הייתי יודע שבנות שבע בתוכה הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות ובנות שבע מותרות מכל הני משמע דבנות שבע חשובים י"ל דודאי בנות שוח פרי חשוב הוא ומה שלא נחשדו עמי הארץ עליהם היינו מפני שיש מהם הרבה והוא מין פרי הגדל ביערים כמו עוזרדין דאסיב בהדייהו גבי קליס שבדמאי לפי שמצוי להם מן ההפקר לא נחשדו שלא לעשר הגדל סביב גומותיהם וסביב פרדסותיהן ולא מפני שהוא גרוע ולגבי שביעית מעיקרא סבור היו שאין נגמרים בשנה שנחנטים בה דלאמרינן (ר"ה דף טו:) בנות שוח שביעית שלהן שיה לפי שעושות נשלש שנים הוי סברי דלא שייך למיזל בהו לא בתר חנטה ולא בתר לקיטה ולבסוף הלכו בו אחר חנטה ונוהג דין שביעית שלו בשנה שניה של שמטה אבל קשיא דהכא קא מפרש תלמודא בנות שוח תאני חיורתא וכן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ:) ובפ' ארבעה נדרים שהבאתי משמע דאינם לא תאנים שחורות ולא תאנים לבנות וי"ל דג' מיני תאנים הם שחורות ולבנות הם שתם תאנים ובנות שוח ומאותם בנות שוח יש מהם רעות ויש מהם טובות וברעות מיירי הכא ובמסכת דמאי ולכך קורא אותם בנות שוח שחולה הקלקלה במקולקל אע"פ שמהם לא אכל אדם כי אם מן הטובות והם אותם בנות שבע דמיירי בהו בשבועות ובנדרים כי מסתמא אדם הראשון מן הטובות אכל ור"ח היה מפרש דגרס הכא גבי שביעית מוכססין בנות שוח ולא גרס ובנות שוח והוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש ואותו פרי הוא גרוע ומביא ראיה מפ"ק דבכורות (דף ח. ושם) דאמרינן התם האדי והדוד והגמר והבדלם עיבורן ג' שנים וכנגדן באילן בנות שוח נחש ז' שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר וי"ל מוכססין בנות שוח ופירש"י שם שהוא מין בנות שוח ולא בנות שוח ממש: **פירי דארזא.** פ"ה גלוזין והוא מאכל חזיריס ורשב"ם בשם רש"י פירש פירות אילן שקורין פין ויש בו גרעינין ואינו ראוי לאכילה ואינה כי גם במס' ר"ה (דף כג. ושם) פירש"י תורניתא פין ושם מדבר בגוף הארז וכאן בפירות והאי דקאמר בב"ב (דף פ: ושם ד"ה מה) ארז אינו עושה פירות ודאי אותו ששמו ארז אינו עושה פירות וזה שמו שטה:

בגון דאמר זה וזה. פרש"י שאמר תרנגול לבן ושחוט למי ור"י אומר דמיירי כגון שיש ביד הישראל הרבה תרנגולים לבנים ושחורים וקאמר זה וזה והכי משמע בסמוך דקא אמר אימתי בזמן שאמר תרנגול זה לבן משמע דקמיה קאי ורש"י פירש דזה לאו דוקא:

ויהבו

עין משפט
נר מצוה

ם א (מיי' פ"ז מהל' שמטה ויובל הל' יג): **סא ב** טוש"ע י"ד סי' קנא סעיף ו:

רבינו חננאל

כוכבים. לבונה פירוש לבונה זכה אסור למכור לעובדי כוכבים מפני שמקטירין אותה לעבודת כוכבים: **תנא** מכולן מוכרין להן חבילה פי' לסחורה וכמה היא חבילה פירש ר' יהודה בן בתירא אין חבילה פחותה משלשת מנין. ומקשי' דילמא אזיל האי תגרא דזבן שלשת מנין ומזבין לאחרינו ומקטרי ופרקי' כי מפקדינן משום ולפני עור לא תתן מכשול דלא למיזבן להנהו דמקטרי אבל לפני דלפני לא מפקדינן: ותרנגול לבן. אוקימנא בזמן שאומר העובד כוכבים מי מוכר לי תרנגול לבן אבל אם אמר לבנים או שחורים בכלל ואפי' אמר תרנגול לבן זה מוכרין לו. תניא נמי הכי אמר ר' יהודה בזמן שאמר לו תרנגול לבן אבל אמר זה וזה מותר ואפי' אמר תרנגול לבן זה. ואם יש לו חולה בתוך ביתו מותר. ועובד כוכבים שעשה משתה לבנו מותר. ומקשי' ממתני' דתנן ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן אסור

ה) פי' רבינו הוא כפירוש ר"י בתוס' ד"ה כגון ומיהו זה לר"י אבל לת"ק אסור וע"ש: